

ТЕРИТОРІАЛЬНА КОНЦЕНТРАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті досліджено територіальну концентрацію закладів обслуговування шляхом розрахунку індексу територіальної концентрації. Відповідно до значення інтегрального показника концентрації закладів обслуговування було виділено 5 ґрадацій їх територіальної концентрації та здійснено поділ адміністративних районів Сумської області на типи.

***Ключові слова:** територіальна концентрація, заклади обслуговування, система обслуговування населення, індекс територіальної концентрації.*

***К.А. Немець, О.Г. Корнус, А.О. Корнус. ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ КОНЦЕНТРАЦИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБСЛУЖИВАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ СУМСКОЙ ОБЛАСТИ.** В статье исследовано территориальную концентрацию учреждений обслуживания путем расчета индекса территориальной концентрации. В соответствии со значением интегрального показателя концентрации учреждений обслуживания было выделено 5 ґрадаций их территориальной концентрации и осуществлено деление административных районов Сумской области на типы.*

***Ключевые слова:** территориальная концентрация, учреждения обслуживания, система обслуживания населения, индекс территориальной концентрации.*

***К.А. Nemets, O.G. Kornus, A.O. Kornus. THE ESTABLISHMENTS OF POPULATION SERVICE'S TERRITORIAL AGGLOMERATIONS OF THE SUMY REGION.** The agglomeration of population service establishments by the calculation of index of agglomeration of industries is investigational in the article. In accordance with the value of integral index of concentration of establishments of service 5 ґradations of their agglomeration of industries were selected and the administrative districts of the Sumy region are divided on types.*

***Keywords:** agglomeration of industries, establishments of populations service, system of population service, index of agglomeration of industries.*

Актуальність теми. З початку 90-х років ХХ ст. в Україні ринок послуг знаходиться у неперервному розвитку. Перехід економіки до ринкової негативно вплинув на рівень розвитку системи обслуговування населення (СОН), суттєво скоротилась мережа закладів обслуговування, знизилась кількість та якість послуг, особливо у сільській місцевості. Важливість даної соціально-економічної проблеми полягає у тому, що в умовах сучасного стану економіки України наявність функціонуючої СОН на певній території є одним із визначальних факторів не лише соціальної стабільності, але й ефективного господарювання. Дослідження СОН містить потужний і далеко не розкритий потенціал у вирішенні багатьох теоретичних і прикладних проблем у галузі вивчення умов життя людей і розвитку людського потенціалу. У зв'язку з тим, що СОН є умовою життя населення, а рівень її розвитку є важливою умовою підвищення добробуту людей, поліпшення умов життя і праці всіх соціальних груп, збільшення вільного часу, забезпечення всебічного і гармонійного розвитку членів суспільства, – важливого значення набуває вивчення просторового розміщення закладів СОН, їх матеріально-технічний стан та функціонування на території регіону. Територіальний аналіз СОН дозволяє розкрити проблеми, суперечності у її розвитку, висунути обґрунтовані рекомендації для її подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи досліджень СОН були закладені у 60-70-х роках ХХ ст. Теоретичною базою дослідження є наукові розробки таких вітчизняних та зарубіжних учених як Є. Алаєв, М. Абрамов, О. Алексєєв, А. Анохін, А. Голіков, В. Джаман, А. Доценко, Ф. Заставний, С. Іщук, М. Паламарчук, С. Ковальов, А. Кочерга, О. Літовка, Л. Меркушева, Л. Немець, Я. Олійник, В. Покшишевський, Ю. Поросьонков, Ю. Саушкін, О. Ткаченко, О. Топчієв, О. Шаблій, Б. Хорєв, В. Юрківський, С. Юрченко та інших.

Мета статті – виявити закономірності територіальної організації закладів обслуговування СОН в розрізі адміністративних районів Сумської області на основі розрахунків індексу територіальної концентрації закладів обслуговування та здійснити поділ адміністративних

районів на типи за цим показником.

Виклад основного матеріалу. Рівень розвитку СОН є одним із показників ефективності соціально-економічної політики в регіоні. Сьогодні розробляються стратегії та програми соціально-економічного розвитку території Сумської області, які включають також і дослідження та розробку подальших шляхів удосконалення системи обслуговування. На рівень розвитку СОН впливає як кількісний, так і якісний склад системи обслуговування. Важливе місце в обслуговуванні має просторове розміщення закладів обслуговування. Кожна підсистема обслуговування має свої особливості та геопросторову організацію. Для регіону характерна диференційованість як територіальної організації СОН, так і розселення населення.

Для дослідження територіальної концентрації закладів обслуговування було обрховано індекс територіальної концентрації (I_{TK}) закладів обслуговування у розрізі адміністративних районів Сумської за формулою:

$$I_{TK} = \frac{p \cdot S}{P \cdot s}, \quad (3),$$

де I_{TK} – індекс територіальної концентрації, p – кількість закладів обслуговування у районі; P – кількість закладів обслуговування в області; s – площа території району; S – площа території області.

I_{TK} показує концентрацію закладів системи обслуговування на певній території. Його значення менше одиниці свідчить про низьку концентрацію досліджуваного показника у певному адміністративному районі, якщо показник вище одиниці – можемо говорити про оптимальне розташування закладів обслуговування. Розрахунки наведено у табл. 1.

Дослідження медичного обслуговування у галузевому аспекті показало, що найбільша концентрація лікувальних закладів знаходиться у Сумському районі (2,43), I_{TK} більше одиниці мають Краснопільський, Роменський, Охтирський, Конотопський та Великописарівський райони, що свідчить про високу концентрацію закладів медичного обслуговування у їх межах. Найменшу кількість лікарняних закладів мають Путивльський, Тростянецький та Лебединський райони.

Найбільше ФАП(ФП) сконцентровано у Великописарівському, Глухівському, Липоводолинському, Роменському, Білопільському, Недригайлівському, Буринському та Путивльському райони. Найменша кількість закладів такого типу зосереджена на території Шосткинського та Ямпільського районів.

Аналіз концентрації закладів підсистеми соціально-культурного обслуговування вказує на широку мережу бібліотечних закладів у Липоводолинському, Недригайлівському, Буринському, Білопільському, Охтирському, Тростянецькому, Роменському та Сумському районах. Останній характеризується найбільшою насиченістю бібліотечними закладами (1,38). Найменша мережа бібліотек у Лебединському районі.

Таблиця 1

Індекс територіальної концентрації закладів обслуговування

Адміністративний район	I_{TK}	Галузеві I_{TK} закладів системи обслуговування																	
		лікарняних закладів, поліклінік, амбулаторій	ФАП та ФП	бібліотек	заклади клубного типу	центрів дозвілля	ДНЗ	ЗНЗ	ІНЗ	ІТНЗ	ВНЗ	об'єктів роздрібно-торгівлі	готелів	підприємств ресторанного господарства	заресстрованих ринків	залізничних станцій	міських телефонних станцій	сільських телефонних станцій	поштових закладів
Білопільський	0,87	0,70	1,23	1,07	1,20	2,79	0,72	1,03	0,34	0,87	0,00	0,49	0,00	0,86	0,29	1,56	2,06	1,11	1,05
Буринський	0,58	0,51	1,33	1,04	0,98	0,00	0,63	0,95	0,44	0,00	0,00	0,63	0,51	0,23	0,38	1,22	0,54	1,19	1,08
Великописарівський	0,77	1,36	1,09	0,95	1,21	0,00	1,04	0,92	1,17	0,75	0,00	0,33	0,68	0,68	0,50	1,08	1,43	0,96	1,16
Глухівський	0,71	0,45	1,12	0,84	1,05	0,42	0,69	0,87	0,56	0,72	1,11	0,74	0,65	0,75	0,72	0,52	1,02	1,01	0,92
Конотопський	1,09	1,28	0,88	0,89	0,85	0,21	0,81	1,13	1,92	1,42	2,18	0,75	1,28	1,03	2,60	1,02	1,35	1,03	1,22
Краснопільський	0,74	1,00	0,99	0,94	0,98	2,17	1,15	0,91	0,36	0,46	0,00	1,12	0,00	0,95	0,31	1,00	0,88	0,67	0,83
Кролевецький	0,78	0,97	0,77	0,80	0,84	1,71	1,39	0,90	1,52	0,98	0,00	0,56	0,44	0,77	0,33	1,05	0,93	0,98	0,70
Лебединський	0,61	0,66	0,94	0,67	0,63	0,43	0,91	0,74	0,85	0,73	1,13	0,56	1,00	0,60	0,00	0,53	0,35	0,83	0,58
Липоводолинський	0,72	0,77	1,13	1,03	1,18	1,66	1,44	0,90	0,55	0,71	0,00	0,31	0,64	0,64	0,47	0,00	0,68	1,29	0,95
Недригайлівський	0,61	0,76	1,29	1,03	1,11	0,00	1,00	0,84	0,47	0,61	0,00	0,46	0,55	0,50	0,40	0,00	1,15	1,05	0,93
Охтирський	0,95	1,11	0,85	1,14	1,15	0,28	1,40	1,24	1,11	0,95	0,49	1,07	1,72	1,48	1,90	0,34	0,45	1,04	1,22
Путивльський	0,73	0,61	1,45	0,86	1,08	1,99	0,21	0,95	0,44	0,57	1,17	0,49	0,00	0,64	0,38	0,00	1,62	1,29	0,94
Роменський	1,00	1,02	1,19	1,24	1,39	2,91	1,07	1,19	1,03	0,66	0,68	1,35	0,60	1,01	0,44	1,19	0,32	1,42	1,28
Середино-Будський	0,57	0,50	0,92	0,88	0,90	0,00	1,03	0,71	0,43	0,56	0,00	0,14	1,01	0,44	0,37	1,20	0,53	0,96	0,86
Сумський	2,00	2,43	0,76	1,38	1,01	1,10	2,10	1,57	1,70	2,82	5,47	4,19	3,69	3,62	3,34	1,80	0,89	0,85	1,22
Тростянецький	0,75	0,65	0,95	1,24	1,17	0,00	0,66	0,73	0,46	0,60	0,00	0,69	0,54	0,63	0,80	1,29	2,84	0,71	1,11
Шосткинський	1,05	1,80	0,62	0,98	0,57	0,29	0,73	1,01	2,71	2,50	1,54	1,25	1,36	0,58	1,67	1,43	0,47	0,73	0,77
Ямпільський	0,80	0,48	0,64	0,88	0,76	0,78	0,37	0,84	1,03	0,67	0,00	0,27	1,81	0,60	1,33	2,38	1,26	0,85	0,99

Значення I_{TK} клубних закладів більше одиниці мають Сумський, Глухівський, Путивльський, Недригайлівський, Охтирський, Тростянецький, Липоводолинський, Білопільський, Великописарівський та Роменський райони, найменшу концентрацію клубних закладів мають Шосткинський та Лебединський райони. Сумський, Липоводолинський, Кролевецький, Путивльський, Краснопільський, Білопільський та Роменський райони мають високу концентрацію центрів дозвілля, у той час як на території Середино-Будського, Буринського, Недригайлівського, Тростянецького та Великописарівського районів дані заклади відсутні.

Найбільшу концентрацію ДНЗ має Сумський район (2,10), у той час як у Путивльському та Ямпільському районах найнижчі коефіцієнти (0,21 та 0,37 відповідно). Недригайлівський, Середино-Будський, Великописарівський, Роменський, Краснопільський, Кролевецький, Охтирський та Липоводолинський райони мають I_{TK} вище одиниці, що також свідчить про достатньо розвинену мережу ДНЗ. Найбільша кількість ЗНЗ сконцентрована у Сумському (1,57), Охтирському (1,24), Роменському (1,19), та Конотопському (1,13) районах. Найменшу кількість закладів має Середино-Будський (0,71), Тростянецький (0,73) та Лебединський (0,74) райони. Розгалужену мережу ПНЗ мають Ямпільський, Роменський, Охтирський, Великописарівський, Кролевецький, Сумський, Конотопський та Шосткинський райони. Найменший I_{TK} ПНЗ мають Білопільський, Краснопільський, Середино-Будський, Буринський, Путивльський, Тростянецький та Недригайлівський райони. На території регіону високу концентрацію ПТНЗ мають лише 3 райони: Конотопський (1,42), Шосткинський (2,50) та Сумський (2,82). Найбільшу концентрацію ВНЗ мають Глухівський (1,11), Лебединський (1,13), Путивльський (1,17), Шосткинський (1,54), Конотопський (2,18) та Сумський (5,47) райони, у той час як на території 10 районів області ВНЗ I-IV рівня акредитації відсутні.

Дослідження концентрації об'єктів роздрібної торгівлі показало найвищі їх показники у Сумському районі (4,19). Охтирський, Краснопільський, Шосткинський та Роменський райони також мають I_{TK} вище одиниці. Найменша кількість закладів торгівлі зосереджена у Середино-Будському (0,14), Ямпільському (0,27), Липоводолинському (0,31) та Великописарівському (0,33) районах. На території Сумського (3,34) та Конотопського (2,60) районів зосереджена найбільша кількість ринків, у той час як на території Лебединського району (без м. Лебедин) ринки відсутні.

Значення I_{TK} готелів вище одиниці мають Лебединський, Середино-Будський, Конотопський, Шосткинський, Охтирський, Ямпільський та Сумський райони. На території Білопільського, Краснопільського та Путивльського районів готелі відсутні.

У підсистемі ресторанного обслуговування (громадського харчування) виділяється Сумський район, на території якого зосереджена найбільша кількість закладів цього типу (I_{TK} – 3,62). Роменський, Конотопський та Охтирський райони мають I_{TK} закладів ресторанного обслуговування вище одиниці. Найменшу концентрацію закладів ресторанного обслуговування має Середино-Будський (0,44) та Буринський (0,23) райони.

Досліджуючи територіальну концентрацію закладів підсистеми транспорту та зв'язку, було встановлено, що I_{TK} залізничних станцій у регіоні менше одиниці мають Охтирський, Глухівський та Лебединський райони (не враховуючи Путивльський, Недригайлівський та Липоводолинський райони, у яких відсутня залізниця). Найбільша кількість залізничних станцій зосереджена на території Сумського (2,38) та Ямпільського (1,80) районів.

Розрахунок I_{TK} міських телефонних станцій показав, що на території 8 районів (Глухівський, Недригайлівський, Ямпільський, Конотопський, Великописарівський, Путивльський, Білопільський та Тростянецький) він вище одиниці. I_{TK} сільських телефонних станцій вище одиниці мають 9 районів: Глухівський, Конотопський, Охтирський, Недригайлівський, Білопільський, Буринський, Липоводолинський, Путивльський та Роменський райони. Високу територіальну концентрацію поштових відділень також мають 9 районів: Білопільський, Буринський, Тростянецький, Великописарівський, Сумський, Конотопський, Охтирський та Роменський. Найменшу мережу поштових закладів мають Лебединський (0,58), Кролевецький (0,70) та Шосткинський (0,77) райони.

Порівняльний аналіз концентрації закладів різних підгалузей і систем обслуговування

показав їх нерівномірність. У межах Білопільського району найбільшу концентрацію мають центри дозвілля, міські телефонні станції, залізничні станції, ФАП(ФП). Район має досить розвинену мережу закладів соціально-культурної підсистеми. Натомість районі відсутні ВНЗ та готелі. Спостерігаються низькі показники концентрації закладів торгівельного обслуговування та ПТНЗ, у яких значення I_{TK} менше 0,5.

У Буринському районі відсутні центри дозвілля, ПТНЗ та ВНЗ. Натомість район характеризується достатньою концентрацією ФАП(ФП), бібліотек, залізничних станцій, поштових закладів та сільських телефонних станцій.

Великописарівський район має високі показники концентрації підсистеми медичного обслуговування. Також район має розгалужену мережу закладів клубного типу, ДНЗ, ПТНЗ, залізничних станцій, міських телефонних станцій та поштових відділень. У районі відсутні центри дозвілля та ВНЗ. Найменшу концентрацію мають заклади підсистеми торгівлі.

У Глухівському районі порівняно з середньообласними показниками підвищена концентрація ВНЗ, ФАП(ФП), закладів клубного типу, міських та сільських телефонних станцій, які мають I_{TK} вище одиниці. Найменший коефіцієнт концентрації у районі мають лікарняні заклади, центри дозвілля, залізничні станції, ПНЗ.

Найбільшу концентрацію у Конотопському районі мають ВНЗ та зареєстровані ринки, для яких значення I_{TK} вище 2. У цілому район досить добре забезпечений закладами більшості підсистем обслуговування, дуже низьким є лише показник концентрації закладів дозвілля (0,21).

У Краснопільському районі відсутні ВНЗ та готелі. Дуже низькі показники концентрації ПНЗ, ПТНЗ, зареєстрованих ринків (I_{TK} нижче 0,5). У районі найвищий показник концентрації мають центри дозвілля (2,17).

Найвищу концентрацію у Кролевецькому районі мають центри дозвілля, ДНЗ, ПНЗ та залізничні станції. Всі інші підсистеми мають значення I_{TK} менше 1, особливо найнижчі показники у торгівельному та готельному обслуговуванні. Як і у Краснопільському, у районі відсутні ВНЗ.

Для Лебединського району характерні низькі показники концентрації закладів більшості підсистем обслуговування. У районі відсутні ринки (крім ринку у м. Лебедин). Натомість район має достатню концентрацію ВНЗ та готелів.

Липоводолинський район має підвищену концентрацію закладів соціально-культурної підсистеми, ФАП(ФП), ДНЗ, сільських телефонних станцій. З об'єктивних причин у районі відсутні ВНЗ, залізничні станції. Дуже низька концентрація закладів торгівельного обслуговування, ЗНЗ.

Для Недригайлівського району також характерна відсутність ВНЗ, центрів дозвілля, залізничних станцій. Район має достатню концентрацію ФАП(ФП), ДНЗ, міських та сільських телефонних станцій, закладів клубного типу та бібліотек. Натомість спостерігається низька концентрація закладів готельно-ресторанного та торгівельного обслуговування.

Охтирський район має низьку концентрацію центрів дозвілля, ВНЗ, залізничних станцій, міських телефонних станцій, ФАП(ФП), ПТНЗ. Всі інші галузі мають I_{TK} вище одиниці, що свідчить про достатню кількість закладів цих підсистем обслуговування на території району.

У Путивльському районі достатню концентрацію закладів має підсистема зв'язку. Високою є концентрація ФАП(ФП), ВНЗ, закладів клубного типу та центрів дозвілля. У районі відсутні залізничні станції та центри дозвілля. Низьку концентрацію закладів має торгівельне обслуговування, ДНЗ та ПНЗ.

Для Роменського району характерні досить високі показники територіальної концентрації закладів більшості підсистем обслуговування, особливо центрів дозвілля (2,19). I_{TK} менше одиниці мають ПТНЗ, ВНЗ, готелі, міські телефонні станції та ринки.

У Середино-Будському районі навпаки I_{TK} вище одиниці мають ДНЗ, готелі та залізничні станції (останнє зумовлено особливостями транспортно-географічного положення). З іншого боку у районі відсутні ВНЗ та центри дозвілля. Досить низькі показники концентрації лікува-

льних, торгівельних, ресторанних закладів, ПНЗ, ПТНЗ та міських телефонних станцій.

Найкраща ситуація склалася у Сумському районі, у якого зафіксовані найвищі показники практично з усіх підгалузей системи обслуговування. Особливо високою є концентрація лікувальних (2,43), ДНЗ (2,10), ПТНЗ (2,87), ВНЗ (5,47), торгівельних (4,19), готельних (3,69), ресторанних (3,62) закладів та ринків (3,34). Найменшу концентрацію мають ФАП(ФП) (0,76), міські (0,89) та сільські (0,85) телефонні станції.

Тростянецький район достатньо забезпечений бібліотеками, клубними закладами, залізничними станціями, поштовими відділеннями та міськими телефонними станціями, про що свідчить високі значення галузевих індексів територіальної концентрації. У районі відсутні ВНЗ та центри дозвілля. Найменші значення концентрації характерні для ПНЗ та готелів.

У Шосткинському районі достатньо добре розвинена мережа лікувальних закладів, освітніх закладів (ЗНЗ, ПНЗ, ВНЗ), об'єктів роздрібної торгівлі, підприємств готельно-ресторанного господарства, ринків, залізничних станцій. Найменша концентрація центрів дозвілля (0,29), міських телефонних станцій (0,47).

У Ямпільському районі також спостерігається висока концентрація залізничних станцій, зумовлена особливостями транспортно-географічного положення району (2,38), готелів (1,81), зареєстрованих ринків (1,33), міських телефонних станцій (1,26), ПНЗ (1,03). У районі відсутні ВНЗ. Дуже низькою є концентрація лікарняних закладів (0,48), ДНЗ (0,37), об'єктів роздрібної торгівлі (0,27).

У результаті дослідження було отримано інтегральний показник ($\sum I_{TK}$) концентрації закладів обслуговування, який являє собою суму всіх I_{TK} у кожному районі. Одержані умовні одиниці дозволяють порівняти між собою райони за індексом концентрації закладів обслуговування. Відповідно до значення інтегрального показника було виділено 5 градацій територіальної концентрації закладів обслуговування.

Показник $\sum I_{TK}$ до 0,59 вважався низьким (V тип), від 0,60 до 0,79 – нижче середнього (IV тип), від 0,80-0,99 – середнім (III тип), від 1,00-1,99 – вище середнього (II тип), від 2 і вище – високим (I). Згідно наведеної шкали, до *V типу* (з низьким I_{TK}) відносяться Середино-Будський та Буринський райони, для яких характерні найнижчі показники концентрації закладів обслуговування (рис. 1).

До *IV типу* потрапили Лебединський, Недригайлівський, Глухівський, Липоводолинський, Путивльський, Краснопільський, Тростянецький, Великописарівський та Кролевецький райони, які мають переважно низькі показники територіальної концентрації закладів обслуговування.

До *III типу* було віднесено Ямпільський, Білопільський та Охтирський райони, незважаючи на те, що окремі підсистеми мають у них досить високі значення індексів територіальної концентрації. Наприклад, у Ямпільському районі I_{TK} залізничних станцій становить 2,38, готелів – 1,81, у Білопільському районі I_{TK} центрів дозвілля – 2,79, міських телефонних станцій – 2,06, у Охтирському районі з 18 показників – 10 мають коефіцієнт концентрації вище одиниці. Однак більшість показників у них характеризуються значеннями, близькими до середніх.

Роменський, Шосткинський та Конотопський райони утворюють *II тип*. Більшість показників тут вищі або близькі до одиниці, що свідчить про достатню концентрацію закладів обслуговування на території цих районів.

Лідуюче положення займає Сумський район, який віднесений до *I типу*. На його території спостерігається найвища або досить висока концентрація закладів обслуговування. Для нього характерні високі значення I_{TK} , які не зафіксовано ні в одному районі області, особливо це I_{TK} ВНЗ (5,47), торгівельних (4,19), готельних (3,69), ресторанних (3,62) закладів та ринків (3,34).

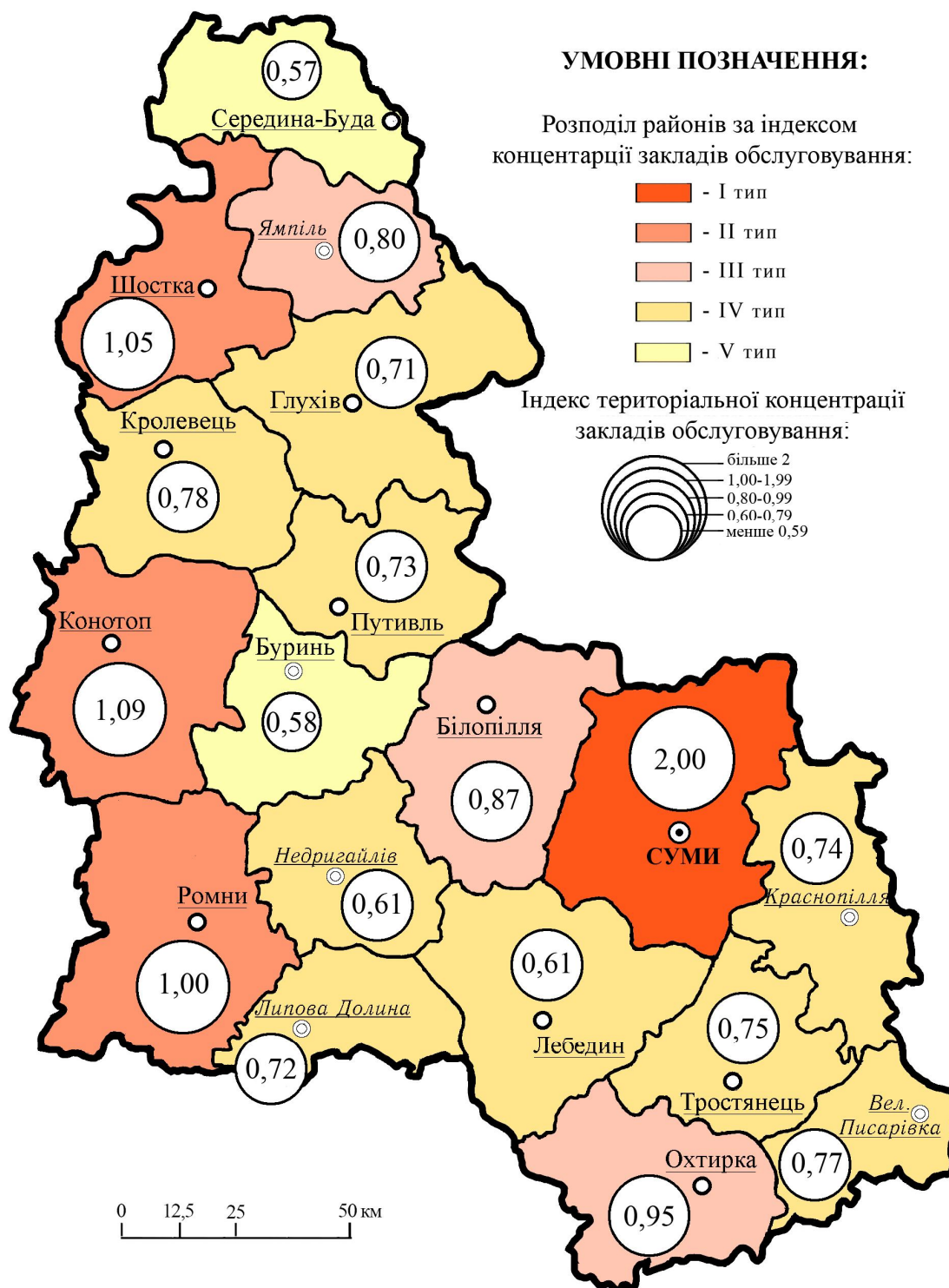

Рис. 1. Територіальна концентрація закладів обслуговування Сумської області

У цілому з 18 районів області лише 4 мають середній I_{TK} закладів обслуговування вище одиниці (Роменський, Конотопський, Шосткинський та Сумський райони). Натомість 11 районів (61% районів області) мають показники низькі та нижче середнього.

Висновок. Таким чином, розрахунок територіальної концентрації закладів обслуговування дав можливість проранжувати адміністративні райони області, а також виявити райони, де спостерігається недорозвиненість деяких видів обслуговування, і саме у них доцільно було б відкрити певні заклади. Наприклад, у Лебединському районі спостерігається найнижчий I_{TK} поштових відділень, відсутність ринків, у Середино-Будському районі найнижчий I_{TK} об'єктів роздрібної торгівлі, у Ямпільському районі низькі I_{TK} лікарняних закладів та ФАП(ФП) тощо.

Література

1. Довідка про стан забезпечення телефонним та поштовим зв'язком, перспективи розвитку галузі [Електронний ресурс] : Сайт Сумської державної обласної адміністрації. – Режим доступу : <http://www.state-gov.sumy.ua>.
2. Статистичний щорічник Сумської області за 2006 рік / [за ред. Л. І. Олехнович]. – Суми : Головне управління статистики у Сумській області, 2006. – 654 с.
3. Регіони Сумської області [Електронний ресурс] : Сайт Сумської державної обласної адміністрації. – Режим доступу : <http://www.state-gov.sumy.ua/docs/region/>.
4. Районні та міські ради Сумської області [Електронний ресурс] : Сайт Сумської обласної ради. – Режим доступу : <http://www.oblrada.sumy.ua>.